Gassenhauer in Badlands

“HIJ ZEI DAT JE GETUIGEN MOCHT DODEN OM JEZELF TE BESCHERMEN”

Het thema van ***Badlands*** *(1973) kan zo in een muziekdoos. Op het kinderlijke melodietje* ***Gassenhauer****, dat wordt toegeschreven aan de Duitse componist Carl Orff, danst een koppeltje pirouettes. Vastgepinde poppetjes, wachtend tot de batterij leeg is.*

Tekst: COR OLIEMEULEN

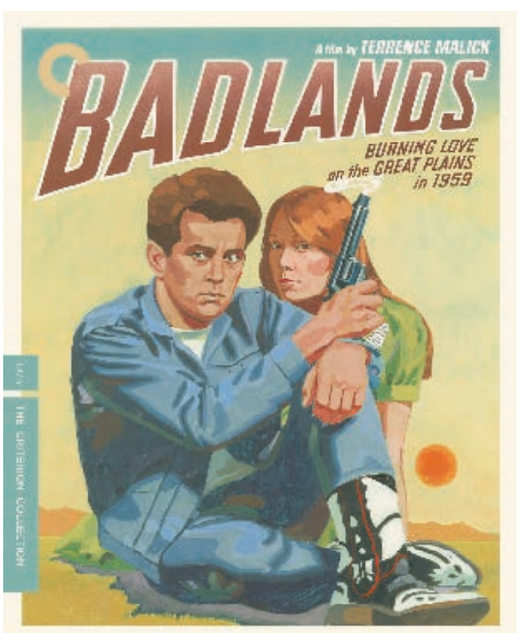

HET VERHAAL

In zijn rauw geschoten speelfilmdebuut laat Terrence Malick zich inspireren door *spree killer* (iemand die in korte tijd op meerdere locaties mensen doodt) Charles Starkweather. Samen met zijn pas veertienjarige vriendin Caril Ann Fugate maakte hij eind jaren vijftig Nebraska onveilig na de moord op een pompbediende die hem geen krediet voor een pluchen hondje wilde geven. *Badlands* is een losse bewerking van dat waargebeurde verhaal en legt de nadruk op het handelen van de mens in de overweldigende natuur. Nadat de moeder van Holly (Sissy Spacek) is overleden, verhuist zij met haar vader van Texas naar een saai stadje in South Dakota. Daar ontmoet Holly de tien jaar oudere Kit (Martin Sheen), een lanterfantende ex-vuilnisman die haar zucht naar vriendschap en avontuur aanwakkert. Ook na de moord op Holly’s vader, die niet wilde dat Kit zijn dochter zou meenemen, is Kit met zijn James Dean-achtige voorkomen een charmante schurk. Ondanks zijn resolute en meedogenloze acties blijft Holly hem trouw, maar naïef, volgen: “Hij zei dat je getuigen mocht doden om jezelf te beschermen.” ’s Avonds in de woestijn dansen ze op de romantische muziek van Nat King Cole om te vergeten welk lot hen wacht. Uiteindelijk zal Kit uitgroeien tot een attractie, een antiheld die je wilt aanraken.

DE SCÈNE

Kit heeft het huis van Holly’s vader in brand gestoken en daarna rijdt het duo naar de Badlands. Ze houden zich schuil in de wildernis bij een rivier. De eenvoudige ritmische xylofoons en pauken van *Gassenhauer* begeleiden close-ups van een boomstronk, een kever en ontluikende groene knoppen. Kit en Holly bouwen een boomhut met muren van tamariskhout en een vloer van wilgentakken. Holly blikt terug hoe ze van plan waren om tunnels te bouwen, dat ze ’s nachts kippen, maiskolven of meloenen stalen en dat ze elke ochtend een nieuw wachtwoord bedachten. Meestal lagen ze op hun rug naar de wolken te staren, maar waren alert bij elk klein geluid. Bij het inzetten van de marimba’s en castagnetten zien we Kit slapen met zijn revolver naast zich. Holly vertelt de kijker dat de autoriteiten maar van slechts één persoon botten in haar ouderlijke huis hebben aangetroffen en dat ze zich vanaf nu moeten voorbereiden op een klopjacht. Kit bouwt stekelige

Klassiek in films

hindernissen om 'de duivel' op afstand te houden. Hij leert Holly met een geweer omgaan, hoewel ze nooit een wapen zal gebruiken. Ondertussen rent hij met ontbloot bovenlijf, een band om zijn hoofd en een geweer in zijn handen als een bezeten guerrillastrijder tussen de struiken.

DE MUZIEK

In de geschiedenis van de klassieke muziek heeft menig componist zich laten inspireren door werken van voorgangers. Hetzelfde geldt voor filmmuziek. Of je het nu een eerbetoon, herinterpretatie of jatwerk noemt, zelden maakte iemand het zo bont als de door velen bewierookte filmcomponist Hans Zimmer. In een vloek en een zucht arrangeerde hij in 1993 wel heel minimaal het thema van *Badlands* voor zijn soundtrack van Tony Scotts *True Romance* (niet zonder toeval ook een prachtig misdaaddrama waarin een verliefd stel op de vlucht is). Zimmer veranderde de titel simpelweg in *You're So Cool* en liet er schaamteloos zijn naam onder zetten. Het (oorspronkelijke) thema wordt toegeschreven aan de Duitse componist Carl Orff, die zich liet inspireren door Hans Neusiedler, een zestiende-eeuwse luitspeler. Maar in feite is iemand anders verantwoordelijk voor *Gassenhauer*. Hoe zit dat precies? Carl Orff, voornamelijk bekend van de *Carmina Burana*, ontwikkelde vanaf 1924 in zijn geboorteplaats München onder de naam *Orff-Schulwerk* een muziekonderwijsmethode die veel navolging kreeg. Kinderen leerden op een speelse manier noten en de geneugten van muziek, vooral door het gebruik van percussie-instrumenten, zoals kleine uitvoeringen van xylofoon, klokkenspel en trommels. De melodieën en ritmes moesten zo eenvoudig zijn dat kinderen met de muziek mee konden zingen, klappen, dansen en met hun vingers knippen. Dat leidde in 1963 tot de eerste van een lange reeks elpees onder de titel *Musica Poetica*, barstensvol korte pedagogische en direct in het oor springende muziekstukjes. Het allereerste melodietje heet *Gassenhauer* (*für Sopran-, Altxlophon, Castagnetten, kleine Trommel, Schellentrommel und Pauken*) en is geschreven door (tromgeroffel) Gunild Keetman, Orffs leerling en latere muziekdocent en collega. Aangezien al haar composities op *Musica Poetica* vallen onder *Orff-Schulwerk*, worden die meestal de leermeester toegedicht. Dat *Gassenhauer* door kinderen wordt uitgevoerd, accentueert in *Badlands* de infantiele naïviteit van Holly die juist daardoor niet net als Kit op de elektrische stoel zal belanden. Terwijl de moordslachtoffers zich opstapelen, beschrijft Holly's voice-over niet zozeer haar relatie met Kit of haar gevoelens, maar eerder wat ze die dag hebben gegeten en hoe het smaakte. Datzelfde contrast tussen gruwel en onschuld zie en hoor je terug in *Monster* (2003), als de door Charlize Theron gespeelde seriemoordenares tegen beter weten in naar een sollicitatiegesprek loopt om haar leven van aan lager wal geraakte prostituee achter zich te laten. Zodra *Gassenhauer* en het ultrakorte sollicitatiegesprek zijn afgelopen, schreeuwt zij de werkgever toe dat hij de tyfus kan krijgen.

Gassenhauer was in eerste instantie bedoeld als motief voor *Dirty Harry* (1971), waarvan Terrence Malick een van de scriptschrijvers was, maar kennelijk was titelvertolker Clint Eastwood – beslist niet minder *trigger happy* dan Kit – van zichzelf al hypnotiserend genoeg. Die eer gaat dus naar *Badlands*. Het steeds terugkerende, gedenkwaardige melodietje van de twee geliefden op de vlucht bewijst de oerkracht van een optimaal gekozen muziekthema. Plagiaat of niet, geldt dat evengoed voor *True Romance*. Soms heb je beelden (hoe adembenemend dan ook) noch woorden (hoe poëtisch dan ook) nodig om louter met muziek een verhaal sfeervol te vertellen. «